

Erik Olav Huseby
Huseby gård
7350 Buvika

Norges Bondelag

Høring om konsesjonsloven. Høringsfrist departementet 15.01.2015.

Dette er et forslag som ikke har vært debattert hverken i politiske, næringspolitiske eller andre organer. Helt nytt, tror det er interessante tanker for dere.

Et alternativ til dagens konsesjonsordning.

Det er ca 25 år siden Gunhild Øyangen kom på banen med store ambisjoner. Flere etter henne, har ment å skulle gjøre norsk jordbruk både mer robust, bærekraftig lønnsomt osv uten at det kan sies å ha vært særlig vellykket. Det er ikke mulig å løse slike problemstillinger bare med økonomiske virkemidler. Er det noen som tror at det vil bli lys i alle vinduer langs sørlandskysten bare ved å oppheve boplikten? I landbruket kommer hensynet til nasjonal selvforsyning av mat som et ekstra utfordrende element.

I utgangspunktet er det topografi, arrondering, avstander mellom jordbruksarealene og arktisk klima som er noen av utfordringene. Hensynet til grunneierretten og den nære forbindelsen til det å eie og ha et opphav er også en utfordring.

Norge har, og skal ha et landbruk som er forutsigbart og som er hensiktsmessig for landet. Det har vært, og må fortsatt være en av hovedpilarene, selv om enkelte tror at de kvalitetene landbruket leverer nærmest blir til av seg selv.

Full fjerning av konsesjonsloven vil skape en del store driftsenheter. Mange uttalelser viser at de ikke nødvendigvis blir mer økonomisk robuste ene og alene ved å legge stort areal til grunn. Det vil trolig bli politisk usikkerhet om landbruksnæringa i lang tid fremover. Hvem vil da ta den økonomiske risikoen med usikre nasjonale rammer og signal om full internasjonal konkurranse. Næringa har tilnærmet null internasjonal konkurransekraft. I andre risikonæringer strømmer det heller ikke investorer til hvis egen bolig blir panteobjekt med dertil ufornuftig stor fallhøyde. Det er hverdagen i svært mange enkeltmannsforetak.

Driftsenheten min er bynær og mer rasjonell og effektiv enn de fleste sammenlignbare gårder. Det betyr at verdien ved fritt salg trolig kan fire- femdobles. Det blir det ikke mer avling av. Den som har levert driftsregnskap i mange år trenger ikke utvalg og rådgivere for å forstå konsekvensen. Sannsynligheten for at eiendommen da blir utbygd er svært stor. I de beste bynære områdene blir jordbruksproduksjon da spesielt underordnet. Det er umulig å se for seg flerdobling av jordbrukseiendomsprisen uten at det vil medføre slakting av eiendom. Slutt på jordbruk!

Det viktigste grepet for å legge til rette for en optimal produksjon på en kostnadseffektiv måte ligger i at alle landbrukseiendommer bør få tildelt en driftskonsesjon knyttet til hvert enkelt bruk sitt produserende areal.

En dyktig og god faglig konsesjonsmyndighet må forvalte konsesjonene på arealressursene. De skal være verktøyet slik at landbruket skal kunne balansere i skjæringspunktet mellom utvikling, agronomi, klima og økonomi. Melkekvotesystemet ser for meg ut til å være tuftet på mye av det samme. Det trenger Norge.

I dag er det relativt få jordbrukseiendommer i handelen i forhold til hvor mange som legges ned. Også bønder vil eie selv om de har sluttet å produsere. Det må erkjennes. Hvordan skal da den biologiske og agrolgiske ressursen kunne utnyttes av samfunnet med en passiv eier.

Landbruket blir ikke rasjonelt og lønnsomt hvis det skal fortsette som i dag.

Det kjøpes litt areal her og der til en ufornuftig høy pris som ikke skaper lønnsom, varig og effektiv produksjon. Hvor stor del av jordbruksavtalen går for eksempel med til å dekke kostnader til diesel og dekkslitasje på grunn av at eiendom leies eller kjøpes med flere miles avstand i mellom ?

Mange virksomheter innen olje, fisk, bergverk, kraft og ulike industrier eksisterer med at de eier driftskonsesjonen og ikke nødvendigvis eier eiendommen . En god del skog har forskjellige rettighetshavere på henholdsvis grunn og skogproduksjon. Melkekvotesystemet i jordbruket har trolig mange likheter. Hvis landbruket bygges opp med driftskonsesjoner så er det bedre for forvaltningsmyndighetene å styre slik at gjennomsnittsbruket blir mere rasjonelt og effektivt over tid.

Med driftskonsesjoner vil det være mulig å selge eller gå fra uhensiktsmessige arealer langt borte til fordel for noe i nærheten av driftsanlegget.

For grunneier som har lagt ned drifta vil det være svært hensiktsmessig at eiendommen fortsatt kan eies selv om driftskonsesjonen er innmeldt og kan overtas av andre. Akkurat som melkekvoteordninga. Med konsesjon bare på arealressursen kan arealene styres mot hverandre. Det er nødvendig da arealene ikke er flyttbare. Det vil ta noe tid, men de samfunnsmessige synergiene blir størst og dermed også bærekraftig for et landbruk som utnytter ressursene over hele landet. Det bør være et offentlig ansvar.

Forvaltningsmyndigheten kan gjerne leie bort konsesjonen inntil en varig eier av driftskonsesjonen melder seg. Jorda kan høstes hvert år. Det er fornuftig at en offentlig forvaltningsetat kan leie bort for å sikre det langsiktige målet som er å samle arealressursene i mer hensiktsmessige enheter. Det må tas hensyn til nettopp klima, topografi, arondering, hva som klimatisk er mulig å dyrke, lengde på vekstsesong osv. De avgjørende agrologiske prinsippene for hva som er mulig å dyrke på Jæren, men ikke nødvendigvis i andre deler av landet blir for alle enklere å forholde seg til. Beslutningsgrunnlaget for mange vil på den måten også bli styrket. Det er nødvendig når flere politikere later til å tro at den kornjorda som legges ned i sør kan erstattes ved oppdyrking i nord. Størrelsen på idealbruket, alle forhold tatt i betraktning, kan da skisseres politisk. Det burde være ideelt både på rød, grønn og blå side.

I prinsippet kan da grunneier/gårdbruker selge eiendommen uten driftskonsesjon til hvem som helst og til en pris som de måtte enes om.

De aktive eiendommer som kommer for salg vil i praksis bare være tilgjengelig for de som virkelig vil drive landbruk. Majoriteten av gårdene som selges i dag er små og vanskelig å drive lønnsomt. Konsesjoner fra slike eiendommer vil da bli tilgjengelig for drift gjennom at konsesjonsmyndigheten gir konsesjon på driftsdelen til andre nærtliggende aktive driftsenheter.

Hvis kjøper erverver etter dagens system får han ofte mye bygningsmasse på kjøpet. Behovet er mer areal og ikke bygningsmasse, som medfører store kostnader som er helt unødvendige for landbruksdrifta. Grunneier/selger kan få en salgsverdi på boligen/tunet som trolig er like høy eller høyere enn hva hele eiendommens verdi inklusive jordbruksarealet med dagens regelverk er. Det er ikke nødvendigvis produksjonsressursen private kjøpere er på jakt etter når de ønsker å kjøpe en landbrukseiendom.

Med driftskonsesjon kan kjøper i prinsippet også selge sitt eget bruk, men han kan beholde egen driftskonsesjon. Ved å kjøpe flere konsesjoner kan han bygge opp et moderne anlegg til nytte og glede både for seg selv og samfunnet. Mindre gjeld betyr mer bærekraftig produksjon.

Det betyr at det blir enklere for de som har etablert seg som aktive brukere på små bruk å vokse. Rett og slett fordi at det er mer fornuftig å kjøpe driftskonsesjoner enn hele eiendommer der det ofte betales for ressurser som ikke gir inntjening.

Det bør fortsatt være mulig å erverve en "komplett" eiendom inklusive driftskonsesjonen hvis partene og konsesjonsmyndigheter er samstemte om det.

En del kjøpere drives av utbyggingstanker. Utbygging må det fortsatt være opp til myndighetene å bestemme. Det finnes mange dårlige argumenter for å omdisponere både mindre og større areal.

Blir arealene bedre arrondert gjennom et driftkonsesjonssystem blir jordbruksenhetene også mere respektert og robust. Da styrkes oppfatninga av at jordbruket må beskyttes for fremtiden.

Ved erverv til vei, bolig osv så kan det bli mye enklere å skaffe den "frastjålne" nye driftskonsesjoner på kompenserende areal. Etter hvert blir det et større marked for å kjøpe driftskonsesjoner fra.

Ikke minst bør det være enklere å fastsette verdien på en driftskonsesjon enn på en eiendom som har en rekke andre verdier.

Det er muligens en av de få mulighetene for et høykostsamfunn med skikkelig fart på eiendomsprisutviklinga til å begrense kostnadene på innsatsfaktorene i den nasjonale matproduksjonen. Det hjelper lite med god sikkerhet for finansiering hvis det bare belaster produksjonen.

For sammenligning: det er enklere å få kjøpt en melkekvote enn å kjøpe hele bruket selv om veldig mange av de som har solgt kvoten også legger ned drifta. Resten av landbruket, samfunnet for øvrig samt både Statens Vegvesen og flere andre vil kunne ha fordeler av et driftskvotesystem.

Avtaler om erverv av arealressurser på en driftsenhet blir enklere hvis en kan avbøte med nærtliggende driftskonsesjoner.

Gjennomsnittsdriftsenheten antas å vokse raskere med et slikt system, men på en bedre måte vurdert i forhold til eiendomsretten. En legger til grunn at samfunnet vil ha forutsigbarhet til en nasjonal jordbruksproduksjon.

Jeg er veldig for privat eiendomsrett, men verden er i ferd å utvikle seg på en måte som vi bare er nødt til å forholde oss til hvis vi skal være litt mer en halvt med på lasset. Staten skal ikke ha noen rett til å kjøpe konsesjoner til statlig eie og drift.

Spørsmålet er om vi skal sikre jordbruksressursen for matproduksjon som fremtidig behov for alle eller frislepp som bare sikrer enkeltpersoners ønske om alt annet enn matproduksjon.

Jeg har meninger, men tar det ikke for gitt at jeg har alle løsninger.

Jeg tar derfor i mot kommentarer på en saklig måte.

Det er viktig å debattere temaet nå fordi endring av konsesjonsloven ligger ute til høring med frist for innspill til departementet innen 15. januar 2015.

Etter den tid skal det tas meget viktige avgjørelser som vil bestemme mye av framtiden for norsk matproduksjon.

Erik Huseby